Aluehallintovirasto

LAUSUNTO

9.1..2019

Ympäristölakimies Mikko Poskiparta

Eduskunnan lakivaliokunta

Kuuleminen 10.1.2019: HE 221/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunto käsittelee asioita, jotka koskevat konkurssipesän julkisoikeudellista ympäristövastuuta (16 a luku)

Lausunto

Konkurssilain uuteen 16 a lukuun on otettu säännökset julkisoikeudellisten ympäristövastuiden asemasta konkurssissa. Säännöksistä ilmenee, miltä osin konkurssipesällä on velvollisuus huolehtia ympäristövastuista omalla kustannuksellaan ja miltä osin tällaista velvollisuutta ei ole.

Tähän asti konkurssipesän massavelkaista ympäristövastuuta on voitu arvioida vähäisen jätehuollon järjestämisvastuuta koskevan oikeuskäytännön perusteella. Tiettävästi tästä oikeuskäytännöstä ilmenevää konkurssipesän vastuuta ei ole sovellettu analogisesti muihin ympäristövastuisiin. Siksi on erittäin kannatettavaa, että asiasta nyt säädetään lailla. Eri tilanteet, joissa konkurssipesän ympäristövastuu realisoituu, on ehdotuksessa jaoteltu kattavasti.

Uuden 16 a luvun 2 §:n 1 momentissa konkurssipesän massavelkavastuuta on rajoitettu kustannuksiin, jotka aiheutuvat toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä ympäristön pilaantumisen tai ympäristön merkittävän haitallisen muuttumisen ehkäisemiseksi. Keskeistä on tästä aiheutuva vakava vaara, haitta tai sen uhka terveydelle tai ympäristölle. Pilaantuminen olisi ymmärrettävä ympäristönsuojelulain 5 §:n 2 momentin mukaisena päästönä, josta voi seurata kyseisessä lainkohdassa tarkoitettuja seurauksia.

Määritelmiä vakava vaara ja haitta on pyritty avaamaan esityksen perusteluissa, mutta niihin jää silti tulkinnanvaraa. Tästä seuraa myös se, että määritelmien mukaiseen vaaranvastuuseen sidotut konkurssipesälle mahdollisesti kuuluvat ennallistamistoimenpiteet tai velvollisuus noudattaa lupamääräyksiä ovat tulkinnanvaraisia.

Siksi lakiesityksen keskeisten tavoitteiden, konkurssimenettelyn sujuvoittamisen, ympäristövastuiden selkeyttämisen ja mahdollisten ympäristöongelmien tehokkaan hoidon toteutuminen vaatii konkurssipesän ja ympäristöviranomaisten yhteisymmärrystä tarvittavien toimien luonteesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lakiehdotuksessa onkin oikein tunnistettu koulutustarve konkurssilainsäädännön ja ympäristölainsäädännön yhteensovittamisessa. Tätä koulutusta olisi tarpeellista kohdistaa ympäristöviranomaisten ohella myös konkurssipesiä hoitaviin tahoihin.

Konkurssipesän ja ympäristöviranomaisen yhteisymmärrys on erityisen tärkeää akuuttien ympäristöongelmien hoidossa. Muun muassa kustannusvastuuta koskevia erimielisyystilanteita varten 2 §:n 2 momentissa ehdotettu menettely, jonka mukaan viranomainen voi periä konkurssin alkamisen jälkeen tehdyistä, 1 momentissa tarkoitetuista toimenpiteistä korvauksen konkurssipesältä, on kannatettava. Sama koskee 3 §:n 3 momentin mukaista vastuuta vaarallisiin jätteisiin, kemikaaleihin ja räjähteisiin liittyvistä kustannuksista.

Uhkaavia ympäristövahinkoja koskevien torjuntatoimien viivytyksettömyyteen liittyy myös kysymys konkurssipesälle asetetun toimintavelvoitteen suorasta täytäntöönpanosta, mihin on viitattu ehdotuksen perusteluissa. Mahdollisimman pian tulisi arvioida nyt ehdotetun menettelyn suhdetta voimassa olevan ympäristö- ja vesilainsäädännön velvoittavia päätöksiä ja niiden täytäntöönpanoa koskeviin säännöksiin.

Yksittäisenä huomiona Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että ehdotuksen liitteenä olevaan oikeusministeriön asetukseen konkurssiasioista tulisi kohtaan 8) lisätä mainittujen lakien lisäksi myös vesilaki.